प्रश्नः 6. घटनाक्रमानुसारं वाक्यानि लिखत–(वाक्यों को घटना के क्रम अनुसार लिखिए–)

(क) गुहायाः स्वामी दधिपुच्छः नाम शृगालः समागच्छत्।
(ख) सिंहः एकां महतीं गुहाम् अपश्यत्।
(ग) परिभ्रमन् सिंहः क्षुधार्तो जातः।
(घ) दूरस्थः शृगालः रवं कर्तुमारब्धः।
(ङ) सिंहः शृगालस्य आह्वानमकरोत्।
(च) दूरं पलायमानः शृगालः श्लोकमपठत्।
(छ) गुहायां कोऽपि अस्ति इति शृगालस्य विचारः।

उत्तरम्– (क) परिभ्रमन् सिंहः क्षुधार्तो जातः।
(ख) सिंहः एकां महतीं गुहाम् अपश्यत्।
(ग) गुहायाः स्वामी दधिपुच्छः नाम शृगालः समागच्छत्।
(घ) गुहायां कोऽपि अस्ति इति शृगालस्य विचारः।
(ङ) दूरस्थः शृगालः रवं कर्तुमारब्धः।
(च) सिंहः शृगालस्य आह्वानमकरोत्।
(छ) दूरं पलायमानः शृगालः श्लोकमपठत्।

अतिरिक्तः अभ्यासः

(1) पाठांशम् पठत अधोदत्तान् प्रश्नान् च उत्तरत–(पाठांश पढ़िए और निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर दीजिए।)

कस्मिंश्चित् वने खरनखरः नाम सिंहः प्रतिवसति स्म। सः कदाचित् इतस्ततः परिभ्रमन् क्षुधार्तः न किञ्चिदपि आहारं प्राप्तवान्। ततः सूर्यास्तसमये एकां महतीं गुहां दृष्ट्वा सः अचिन्तयत्–"नूनम् एतस्यां गुहायां रात्रौ कोऽपि जीवः आगच्छति। अतः अत्रैव निगूढो भूत्वा तिष्ठामि" इति।

I. एकपदेन उत्तरत।

1. खरनखरः कः आसीत्?_____ 2. सः कुत्र वसति स्म?_____
3. सः कीदृशः इतः ततः अभ्रमत्?_____
4. सः कदा गुहाम् अपश्यत्?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत।

1. गुहां दृष्ट्वा सिंहः किम् अचिन्तयत्?
2. एतत् विचिन्त्य सः किम् अकरोत्?

III. भाषिककार्यम्

(क) 'एतस्यां गुहायां कोऽपि जीवः आगच्छति' इति वाक्ये–

1. आगच्छति क्रियापदस्य कः कर्त्ता?——
2. 'एतस्यां गुहायाम्' _____ अत्र किं विशेषणपदम्?_____
3. वाक्ये किम् अव्यय पदम् प्रयुक्तम्?_____
4. 'रात्रौ'_____अत्र किं विभक्ति वचनम्?_____

(ख) यथानिर्देशम् रिक्तस्थानानि पूरयत–

1. एतस्याम् _____ (द्विव.) _____ (ब. व.)
2. गुहायाम् _____ (द्विव.) _____ (ब. व.)
3. दृष्ट्वा _____ धातुः _____ प्रत्ययः

(ग) सन्धिविच्छेदं कुरुत।

1. क्षुधार्तः = _____ + _____ 2. अत्रैव = _____ + _____

उत्तरम्–

I. 1. सिंहः 2. वने 3. क्षुधार्तः 4. सूर्यास्तसमये

II. 1. नूनम् एतस्यां गुहायां रात्रौ कोऽपि जीवः आगच्छति।
2. सः तत्रैव गुहायां निगूढः भूत्वा अतिष्ठत।

III. (क) 1. जीवः 2. एतस्याम 3. अपि 4. सप्तमी एकवचनम्
(ख) 1. एतयोः, एतासाम् 2. गुहयोः, गुहासु 3. दृश्+क्त्वा
(ग) 1. क्षुधा+आर्तः 2. अत्र+एव

(2) मञ्जूषातः समानार्थकम् पदम् आदाय रिक्तस्थानानि पूरयत–(मञ्जूषा से समानार्थक पद लेकर रिक्त स्थान भरिए–)

कम्पनम्, आकारयिष्यसि, शब्दम्, विशालाम्, एवम् बुभुक्षितः गमिष्यामि

1. महतीम् _____
2. क्षुधार्तः _____
3. यास्यामि _____

4. वेपथुः _____
5. रवम् _____
6. आह्वयसि _____
7. इत्थम् _____

उत्तरम्– 1. विशालाम् 2. बुभुक्षितः 3. गमिष्यामि 4. कम्पनम्
5. शब्दम् 6. आकारयिष्यसि 7. एवम्

(3) शुद्धस्य कथनस्य समक्षम् 'आम्' अशुद्धस्य च समक्षम् 'न' इति लखित।

1. दधिपुच्छः सिंहपदपद्धतिं पश्यति।
2. सः तर्कयति यत् सिंहः गुहायाः बहिः गतः।
3. सः सिंहस्य आह्वानं करोति।
4. सः गुहायां प्रविशति।
5. सिंहः उच्चैः गर्जति।
6. तस्य उच्चगर्जन-ध्वनिना पशवः प्रसन्नाः।
7. शृगालेन बिलस्य वाणी पूर्वमपि श्रुता आसीत्।
8. यः अनागतम् करोति सः शोभते।

उत्तरम्– 1. आम् 2. न 3. न 4. न
5. आम् 6. न 7. न 8. आम्

********** END **********